

Inzet voor de Structuurvisie Ondergrond

Versie nr. 1.1

Auteur / Projectleider

Rob Eijsink

Datum

10 juni 2013

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Drinkwater als Nationaal belang	4
2.1	Duurzame veiligstelling	4
2.2	Afwegingskader ruimtelijke beslissingen	4
2.3	Normen voor grondwater	4
3	Bescherming van waterwinningen	5
3.1	Landelijk kader voor beschermingsbeleid	5
3.2	Uniforme criteria 3D-beschermingsgebieden	5
3.3	Grondwaterbescherming in RO-plannen	5
3.4	Gebiedsdossiers	6
3.5	Functiecombinaties	6
4	Strategische grondwatervoorraad	7
4.1	Aanwijzing en bescherming van strategische grondwatervoorraden	7
4.2	Ondergrondse voorraadvorming en compensatie-infiltratie	7
5	Ondergronds ruimtegebruik	8
5.1	Waterwinning in beoordelingskader	8
5.2	Schaliegas, kernafval, aardwarmte en WKO	8
5.3	Bodemverontreiniging	9
5.4	Mijnbouwwet	9
6	Brak grondwater	10
7	Netwerklaag	11
7.1	Infrastructuur in RO-plannen	11
7.2	Ruimtelijke ontwikkelingen	11
7.3	Rechtspositie in de ondergrond	11
8	Uitvoering/implementatie STRONG	12

1 Inleiding

Het Ministerie van Infrastructuur en Milieu maakt een structuurvisie voor de ondergrond (STRONG). Een tussenrapportage is eind 2012 verschenen. Daarin is aangekondigd dat STRONG een afwegingskader zal bevatten voor besluitvorming over projecten, dat drinkwater als nationaal belang zal worden benoemd en dat aanknopingspunten worden geboden voor betere ruimtelijke bescherming van winningen. Ook zal een uitspraak worden gedaan over de noodzaak tot aanwijzing van een strategische drinkwatervoorraad in relatie tot klimaatverandering en de wijze waarop die kan worden veiliggesteld. Tenslotte zal aandacht worden besteed aan de toplaag.

De ondergrond is cruciaal voor de drinkwatervoorziening in Nederland. Circa 55% van het drinkwater wordt gemaakt van grondwater. Verspreid over circa 230 winlocaties wordt hiervoor grondwater onttrokken. Ook vindt infiltratie van (oppervlakte)water in de bodem plaats voor drinkwaterbereiding. De bodem is ook drager van de infrastructuur.

De bodem biedt kansen voor nieuwe activiteiten die bijdragen aan het oplossen van maatschappelijke opgaven rond energie, bodem, water en ruimte. Toenemende activiteit in de ondergrond vormt een risico voor drinkwatervoorziening als dit niet goed wordt gereguleerd. Dit vereist een goede balans tussen beschermen en benutten. STRONG biedt een goede basis om invulling te geven aan die ruimtelijke bescherming.

Vewin heeft december 2012 jl. vastgesteld dat STRONG een nadere uitwerking en omschrijving van de volgende (hoofd)elementen dient te bevatten:

- belang van grondwater/drinkwater voor de volksgezondheid,
 - verdringingsreeks voor ondergronds ruimtegebruik,
 - versterken van de ruimtelijke bescherming,
 - strategische grondwatervoorraad voor drinkwaterproductie,
 - benutting/bescherming van brak grondwater.

De inzet van de drinkwatersector staat in de volgende hoofdstukken uitgewerkt. Met deze agenda wil de sector een balans bereiken tussen beschermen en benutten van de bodem, waarbij de drinkwatervoorziening nu en in toekomst is verzekerd.

2 Drinkwater als Nationaal belang

2.1 Duurzame veiligstelling

De Drinkwaterwet stelt dat bestuursorganen zorgdragen voor duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening. De Memorie van Toelichting meldt dat zowel de rijksoverheid alsook decentrale overheden een brede zorgplicht dragen. Een eenduidige visie op de betekenis van 'duurzame veiligstelling' is gewenst.

- **Onder duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening wordt verstaan een stringente bescherming van voldoende bronnen van goede kwaliteit voor de bereiding van drinkwater, wat leidt tot een zo laag mogelijke zuiveringsinspanning**

Effectieve bescherming van waterwinningen vereist een op bescherming gerichte integratie van milieubeleid, waterbeleid en RO-beleid op alle niveaus. Het Rijk is hoofdverantwoordelijk om te borgen dat die bescherming tot stand komt en dat een duurzame veiligstelling wordt gegarandeerd. In de uitvoering hebben met name provincies en gemeenten een rol. De zorgplicht op grond van de Drinkwaterwet voor "een duurzaam veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening" is meer dan de bescherming van de bronnen; het Rijk is niet alleen verantwoordelijk voor kwaliteit (bescherming bronnen) maar ook voor voldoende kwantiteit.

- **Het Rijk is hoofdverantwoordelijk voor bronbescherming ten behoeve van de drinkwatervoorziening alsmede voor de bescherming- en strategische reservering van bovengrondse- en ondergrondse grondwatervoorraden voor de drinkwaterproductie**

2.2 Afwegingskader ruimtelijke beslissingen

Drinkwater is verbonden met volksgezondheid. De Drinkwaterwet (art 2) merkt duurzame veiligstelling van de openbare drinkwatervoorziening aan als 'dwingende reden van groot belang'. Drinkwater onderscheidt zich daarmee van andere functies in de ondergrond. Dit moet tot uiting komen bij het verlenen van gebruiksrechten die op gespannen voet staan met duurzame veiligstelling. Drinkwater moet prevaleren als deze veiligstelling in de knel komt, tenzij andere bovenliggende belangen, zoals veiligheid, in het geding zijn. Het Rijk zal richtinggevend en faciliterend moeten zijn naar lagere overheden door een afwegingskader en een algemene prioriteitsvolgorde (verdringingsreeks) voor de ordening van de ondergrond mee te geven waarin het in de Drinkwaterwet genoemde belang van drinkwater tot uiting komt.

- **De Structuurvisie Ondergrond moet een afwegingskader (voorkeursvolgorde) geven voor de ordening van de ondergrond waarin waterwinning voor drinkwatervoorziening voorop staat**

2.3 Normen voor grondwater

Aan de kwaliteit van drinkwater wordt vanuit het voorzorgprincipe en volksgezondheid stringente eisen gesteld. Deze zijn vastgelegd in de Drinkwaterwet. Deze kwaliteitseisen vinden nu onvoldoende doorwerking naar eisen voor grondwaterkwaliteit in gebieden die voor drinkwaterbedrijven van belang zijn. Ondergrondse activiteiten worden daardoor onvoldoende getoetst op hun effecten op grondwater dat is bestemd voor drinkwaterproductie. Kwaliteitsnormen voor antropogene stoffen in grondwater moeten dit ondervangen. Deze normen bepalen ook de ruimte tussen beschermen en benutten van de ondergrond binnen de beschermingsgebieden van winningen. De op te stellen normen zullen juridisch verankerd moeten zijn in het BKMW.

- **Stel kwaliteitsnormen op voor grondwater die zijn afgeleid van drinkwaternormen en geef deze een juridische verankering net als bij oppervlaktewater**
- **Verklaar deze normen van toepassing binnen waterwingebieden (60 dagen-zone) en hanteer ze als triggerwaarde voor het nemen van maatregelen**

3 Bescherming van grondwaterwinningen

3.1 Landelijk kader voor beschermingsbeleid

Decentrale overheden hebben een verantwoordelijkheid voor de goede invulling van grondwaterbescherming voor de drinkwaterproductie. Daarbij is sprake van maatwerk. Het huidige generieke beschermingsbeleid sluit hier onvoldoende bij aan. Het is daarom noodzakelijk een landelijk kader voor bescherming te ontwikkelen, waarbij ruimte wordt gelaten voor lokale uitwerking of detaillering. Een adviesrol van de drinkwaterbedrijven is hierbij cruciaal.

- **Ontwikkel een landelijk kader voor grondwaterbescherming voor de drinkwaterproductie met ruimte voor decentrale invulling en een formele adviesrol voor drinkwaterbedrijven**

3.2 Uniforme criteria 3D-beschermingsgebieden

Nieuwe activiteiten in de ondergrond kunnen een risico vormen voor grondwaterwinningen. Op basis van een landelijk kader moeten risico's worden beoordeeld en afgewogen. Randvoorwaarde daarvoor is dat ook in de diepte de herkomst van het water en dus het te beschermen gebied bekend is. Provincies gaan divers om met de horizontale begrenzing van beschermingsgebieden¹ en besteden geen aandacht aan de verticale begrenzing. Hierdoor ontstaat onduidelijkheid, onzekerheid en rechtsongelijkheid voor drinkwaterbedrijven en initiatiefnemers van ondergrondse activiteiten. Bovendien dreigt het beschermingsbeleid onnodig belemmerend te worden voor andere activiteiten. Het is daarom noodzakelijk dat op rijksniveau een methodiek wordt ontwikkeld om de te beschermen gebieden voor waterwinning in drie dimensies af te bakenen. Provincies dienen opdracht te krijgen om deze gebieden in drie dimensies vast te stellen.

- **Ontwikkel uniforme criteria voor de bepaling, de aanwijzing en de verankering van driedimensionale beschermingsgebieden**
- **Verplicht provincies om deze driedimensionale gebieden vast te stellen**

3.3 Grondwaterbescherming in RO-plannen

De drinkwatersector wil een goede bescherming van de winningen geborgd hebben, maar zonder onnodige belemmeringen op te werpen voor andere maatschappelijk relevante ontwikkelingen. Ruimte bieden aan boven –en ondergrondse ontwikkelingen onder voorwaarde van verantwoorde risico's voor (grondwater voor) drinkwatervoorziening moet uitgangspunt zijn van het beleid. Dit ook ter beoordeling en afweging door de drinkwaterbedrijven zelf. Het drinkwaterbelang moet daarom worden versterkt in de kaders voor ruimtelijke afwegingen. Ook de doorwerking van de ruimtelijke bescherming naar decentrale overheden moet zijn geborgd. Hiervoor moet een methodiek (Drinkwatertoets) ontwikkeld worden om te zorgen dat grondwaterbescherming voor de drinkwaterproductie een plek krijgt in gemeentelijke bestemmingsplannen en hun rechtsopvolgers. Ook zullen bepalingen over bescherming van drinkwaterbronnen opgenomen moeten worden in de AMvB Ruimte om de doorwerking naar provincies en gemeenten te bewerkstelligen.

- **Zorg in overleg met de drinkwatersector voor een juridische verankering van grondwaterbescherming in ruimtelijke plannen van overheden**

¹ Beschermingsgebieden zijn door provincies divers ingevuld. Het kan gaan om: 25-jaarszones, 100-jaarszones, intrekgebieden en boringsvrije zones. Met het begrip beschermingsgebieden wordt hier verwezen naar alle vormen van invulling daarvan door het bevoegd gezag.

3.4 Gebiedsdossiers

Om invulling te geven aan de verplichtingen onder KRW is het instrument gebiedsdossiers ontwikkeld. Door de betrokken waterpartners, zoals Rijkswaterstaat, provincie, gemeente, waterschap en het drinkwaterbedrijf, wordt informatie verzameld en geanalyseerd over de waterkwaliteit in de omgeving van de drinkwaterwinning. Zo ontstaat een dossier over de winning, de kwetsbaarheid ervan, de actuele en potentiële risico's en knelpunten. Het gebiedsdossier is niet in een wettelijke regeling verankerd. In de regio moeten nadere bestuurlijke afspraken worden gemaakt over het opstellen van gebiedsdossiers en de uitvoering van de noodzakelijke maatregelen ter bescherming van de winningen. Voor een optimale uitvoering van de gebiedsdossiers en de te nemen beschermingsmaatregelen, is het van belang dat het instrument een juridische status krijgt zodat afspraken nagekomen worden. Hiermee kunnen de gebiedsdossiers ook een formele rol spelen bij de (maatwerk)bescherming per winning.

- **Het instrument gebiedsdossier moet als juridisch instrument worden verankerd in de Drinkwaterwet**

3.5 Functiecombinaties

Een effectieve methode om grondwaterwinningen te beschermen is om deze te koppelen aan ruimtelijke functies die aan bescherming bijdragen. Waterwinning gaat overwegend goed samen met extensieve bodemgebruiksvormen als natuur, milieuvriendelijke landbouw, extensieve recreatie. Niet voor niets hebben waterbedrijven hun waterwinningen veelal als natuurterrein ingericht. Door deze functies ruimtelijk goed te plannen kan meerwaarde en win-win gecreëerd worden. Waterwinning kan daarbij, zoals in de duingebieden, ook een bijdrage leveren in het beheer van natuurgebieden. Nabij stedelijke gebieden kunnen wingebieden een rol vervullen in de behoefte aan groen en recreatie. Deze ontwikkeling komt niet vanzelf tot stand. Dit vereist expliciete sturing op functiecombinaties met waterwinning in het ruimtelijk beleid. Om dit te bevorderen dient een kader te worden gemaakt voor afwegingen op het decentrale niveau.

Wateronttrekking voor drinkwaterbereiding kan leiden tot maatschappelijke voordelen (neveneffecten) waarmee in het beleid van overheden rekening gehouden dient te worden. Denk aan ontwatering van stedelijk gebied, optimalisering van de waterhuishouding voor de landbouw of het voorkomen van verspreiding van verontreinigingen. Het is gewenst dat overheden in hun beleidskeuzen deze positieve neveneffecten van waterwinning onderkennen en meewegen.

- **Ontwikkel een strategie voor invulling van functiecombinaties met waterwinning. Maak een (landelijk) kader waarmee decentraal afwegingen kunnen worden gemaakt.**
- **Overheden dienen positieve neveneffecten van drinkwateronttrekkingen in het waterbeheer mee te wegen in hun beleidskeuzen**

4 Strategische grondwatervoorraad

4.1 Aanwijzing en bescherming van strategische grondwatervoorraden

Strategische grondwatervoorraden zijn gebieden die zijn bestemd zijn voor de onttrekking van grondwater voor drinkwatervoorziening in de toekomst. Deze zijn bedoeld om in vraaguitbreiding te voorzien, vervangende capaciteit te leveren om bestaande winningen te verduurzamen, om bij calamiteiten snel nieuwe capaciteit beschikbaar te hebben en ruimte te bieden voor extra capaciteit bij lange termijn wijzigingen in de beschikbaarheid van huidige winningen. Ook in noodsituaties die leiden tot uitval van bestaande winningen zal op korte termijn alternatieve capaciteit beschikbaar moeten zijn. Op deze gebieden moet een zekere mate van bescherming rusten waarbij ongewenste en onomkeerbare ontwikkelingen worden voorkomen.

- **Stel in overleg met de drinkwatersector een landelijke strategie op voor reservering en aanwijzing van strategische (grond)watervoorraden voor drinkwatervoorziening**
- **Zorg dat in deze gebieden onomkeerbare ontwikkelingen die strijdig zijn met bescherming worden tegengegaan**

4.2 Ondergrondse voorraadvorming en compensatie-infiltratie

Klimaatverandering zal volgens het RIVM periodiek leiden tot knelpunten voor de inname van oppervlaktewater. Ondergrondse voorraadvorming kan bijdragen aan het overbruggen van perioden met minder wateraanbod of aanbod van mindere kwaliteit water. Ondergrondse voorraadvorming kan ook van belang zijn in situaties waarbij effecten van grondwaterwinningen gecompenseerd moeten worden. Het water wordt hierbij opgeslagen in ondergrondse lagen met een waterkwaliteit die van nature anders is dan het geïnfiltreerde water (bv infiltratie van zoet oppervlaktewater in lagen met brak of zout grondwater). Vanwege beleidsmatige onzekerheden komt deze techniek onvoldoende van de grond. Het is gewenst om hierbij onnodige barrières te beslechten en ruimte te bieden aan experimenten.

- **Stel met de drinkwatersector een landelijke strategie op voor ondergrondse voorraadvorming**
- **Waarborg dat hiervoor samen met en naar behoefte van drinkwaterbedrijven gebieden worden aangewezen (ruimteclaim)**
- **Neem belemmeringen weg voor toepassing van ondergrondse voorraadvorming en infiltratie**

5 Ondergronds ruimtegebruik

5.1 Waterwinning in beoordelingskader

Ordering van de ondergrond is noodzakelijk en daarmee ook afweging van belangen. Decentrale overheden spelen hierin een belangrijke rol. STRONG zal handvaten moeten bieden voor deze belangenafweging. Veiligstelling van de waterwinning moet daarmee geborgd worden. Samen met de sector moet een kader worden gemaakt om risico's van activiteiten te beoordelen. Drinkwaterbedrijven willen daarbij zeggenschap hebben bij de toelating van ondergrondse activiteiten binnen de beschermingsgebieden en daaraan te verbinden randvoorwaarden. Deze randvoorwaarden dienen zo ingevuld te worden dat dit leidt tot een voor de drinkwaterbedrijven aanvaardbaar risiconiveau. Via STRONG zal de onderlinge beschikbaarheid en uitwisseling van (3D) informatie over gebruik van de ondergrond en de relatie met de bovengrond benadrukt en bevorderd moeten worden als randvoorwaarde voor een goed beheer en betrouwbare planvorming.

Wij vinden voor de beoordeling op toelaatbaarheid van (nieuwe) ondergrondse activiteiten een consistente, transparante en reproduceerbare redeneerlijn nodig. Deze redeneerlijn kan als volgt worden opgebouwd:

1. inventariseren theoretisch effecten en risico's
 2. uitvoeren van (langjarige) praktijkmetingen in aanvulling op en ter toetsing van de verwachte theoretische effecten en risico's;
 3. bepalen of de werkelijk aanwezige risico's verantwoord (te maken) zijn voor borging van de waterwinning voor de drinkwatervoorziening. Dit kan verschillen per winning.
 4. vertaling in beleid en (afwegings) kaders
- **Toets ondergronds ruimtegebruik op de vraag of alle risico's voor grondwaterwinning aanvaardbaar zijn. Leg een adviserende rol van drinkwaterbedrijven wettelijk vast**
 - **Ontwikkel met de drinkwatersector een kader en een risicobeoordelingsmethodiek voor ondergrondse activiteiten en daaraan te verbinden randvoorwaarden.**
 - **Zorg voor beschikbaarheid en uitwisseling van (3D) informatie over gebruik van de ondergrond**

5.2 Schaliegas, kernafval, aardwarmte en WKO

Ondergrondse opslag van kernafval en winning van schaliegas leveren ernstige risico's op voor de kwaliteit van grondwater voor de drinkwaterbereiding. Risico's van de winning van schalie- en steenkoolgas en ondergrondse opslag van kernafval zijn onverenigbaar met drinkwaterwinning. Vewin vindt dat ondergrondse eindberging van kernafval in geen enkel geval dient plaats vinden in of onder gebieden die voor drinkwater van belang zijn zoals grondwaterbeschermingsgebieden of intrekgebieden. Ook winning van schaliegas in of onder deze beschermingsgebieden voor drinkwater brengt volgens de huidige inzichten onevenredige risico's met zich mee voor de grondwaterwinning voor drinkwaterproductie.

- **Geen ondergrondse opslag van kernafval in of onder gebieden die van belang zijn voor drinkwater**
- **Alle risico's van winning van schaliegas voor grondwater uitsluiten**

Ontwikkeling van ondergrondse bodemenergiesystemen neemt sterk toe en legt een groot beslag op de ondergrondse ruimte. Ook de druk op toelating van deze systemen binnen beschermingsgebieden voor drinkwater neemt toe. Volgens uitgevoerd praktijkonderzoek leidt de toepassing van WKO-systemen tot technische en beheersmatige risico's voor de bescherming van het grondwater. Dit geldt versterkt voor gesloten WKO-systemen vanwege gebruik van milieuvreemde stoffen. Vewin vindt dat ontwikkeling van open WKO-systemen in beschermingsgebieden een uitzondering moet blijven. Vanwege gebruik van milieuvreemde stoffen moet ontwikkeling van gesloten WKO-systemen in deze gebieden volledig uitgesloten worden. Voor win-

ning van aardwarmte moet allereerst verder onderzoek inzicht geven in effecten en risico's voor de waterwinning. Binnen beschermingsgebieden geldt daarvoor het 'nee, tenzij' principe. Toepassing van WKO met middelbare of hoge temperaturen (HTO of MTO) heeft potentieel grote impact op grondwatervoorraden. Alleen met grote zorgvuldigheid kan deze techniek in pilot vorm worden toegepast. De veiligheid van grondwatervoorraden voor menselijke consumptie moet geborgd zijn. In beschermingsgebieden van water voor menselijke consumptie kan deze techniek niet worden ingezet.

- **Open systemen voor Warmte/koudeopslag en winning van aardwarmte in beschermingsgebieden voor drinkwater alleen in uitzonderingsgevallen op basis van een kader (masterplan) en met instemming van het drinkwaterbedrijf (nee, tenzij). Géén gesloten WKO-systemen in deze gebieden**
- **Geen aardwarmtesystemen binnen beschermingsgebieden tenzij volgens onderzoek de risico's verantwoord blijken**

5.3 Bodemverontreiniging

Bodemverontreiniging zal naar verwachting nog lange tijd de grondwaterkwaliteit beïnvloeden. De herziening van de Bodemwetgeving dient gericht te blijven op veiligstelling van waterwinningen voor de drinkwatervoorziening tegen verontreinigingen. Het is gewenst te komen tot betere informatievoorziening over de aanwezigheid van bodemverontreiniging en de beperkingen die dit oplevert voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit geldt vooral ook voor de complexe en omvangrijke grondwaterverontreinigingen. Ook voor aanwezige drinkwaterinfrastructuur is goede ontsluiting van informatie voor bodemverontreiniging van belang in verband met risico's voor permeatie van verontreinigingen door het leidingmateriaal.

- **Waarborg blijvende aanpak van bodemverontreiniging die de bronnen voor de drinkwatervoorziening bedreigen**
- **Zorg voor een adequate ontsluiting van informatie over bodemverontreiniging**

5.4 Mijnbouwwet

Voor ontwikkelingen in de diepe ondergrond is de Mijnbouwwet een belangrijk wettelijk kader. Deze wet biedt niet de mogelijkheid om ruimtelijk afwegingen te maken als basis voor beoordeling van vergunningaanvragen. De sturingsmogelijkheid op gewenste ontwikkelingen in de diepe ondergrond is hierdoor beperkt. De Mijnbouwwet dient aangepast te worden.

- **Pas de Mijnbouwwet aan om ruimtelijke afwegingen te kunnen maken op basis van STRONG**

6 Brak grondwater

Klimaatverandering kan aanleiding geven tot afnemende beschikbaarheid van zoet oppervlaktewater van voldoende kwaliteit gedurende bepaalde perioden of het aantrekken van brak water. Ook bij grondwateronttrekkingen kan aantrekken van zout water belemmerend zijn. In dergelijke situaties kan winning van brak grondwater voor de drinkwaterbereiding met gebruik van membraanfiltratietechnieken een aanvulling zijn op de andere bronnen. Hierbij resteert ingedikt brak water dat veelal in de bodem moet worden teruggebracht. De inzet van deze technieken wordt beperkt als gevolg van beleidsmatige onbekendheid en onduidelijke juridische kaders. Omdat lozing van concentraat veelal op diepte plaatsvindt is ook de Mijnbouwwet van toepassing en is sprake van extra administratieve procedures. De inzet van deze innovatieve wintechnieken wordt hierdoor belemmerd.

- **Geef ruimte aan de drinkwaterbedrijven om bij bestaande winningen waar brak water wordt aangetrokken met het brak water concept tot een oplossing te komen.**
- **Geef in gebieden met gebrek aan andere geschikte bronnen voor drinkwaterproductie ruimte voor experimenten voor benutting van brak grondwater**
- **Waarborg hierbij duurzaam gebruik van de bodem door verplichte monitoring en rapportages bij lozingen van membraanconcentraat**

7 Netwerklaag

7.1 Infrastructuur in RO-plannen

Leveringszekerheid van de drinkwatervoorziening is in de Randstad afhankelijk van een aantal grote, provincie-overstijgende waterleidingen, zoals de WRK-transportleidingen, de Berg-ambachtleidingen en de Biesboschleidingen. Deze zorgen ervoor dat voorgezuiverd water uit het IJsselmeer, de Rijn, de Maas en de Biesbosch naar de duinen en Zeeland wordt getransporteerd voor infiltratie en verdere zuivering tot drinkwater. Dit geldt ook voor de hoofdstructuur voor de drinkwatervoorziening in overig Nederland. Deze transportleidingen zijn cruciaal om de continuïteit van de drinkwatervoorziening te kunnen garanderen. Het waarborgen van een goede bescherming van deze transportleidingen tegen invloeden van buiten is daarom van groot belang. Rijk, provincies en gemeenten dienen daartoe in hun ruimtelijke plannen rekening te houden met en ruimte te reserveren voor deze leidingen. Belang, kwetsbaarheid en beschikbaarheid van alternatieven voor tracé's van leidingen van deze structuur verschillen echter sterk. De benodigde ruimtelijke bescherming zal daarom door het betrokken drinkwaterbedrijf moeten worden aangegeven.

- **Breng met drinkwaterbedrijven in beeld welke hoofdtransportleidingen ruimtelijk beschermd dienen te worden.**
- **Benoem hoofdtransportleidingen die essentieel zijn voor de leveringszekerheid tot nationaal belang in STRONG en borg de ruimtelijke vrijwaring**

In stedelijke gebieden wordt de beschikbare ondergrondse ruimte voor kabels en leidingen steeds beperkter, terwijl de hoeveelheid infrastructuur toeneemt. Dit leidt tot conflicten tussen ondergrondse netten en obstructies bij stedelijke herinrichting. De gewenste ondergrondse ligging van kabels en leidingen ten opzichte van elkaar is vastgelegd in NEN-normen (7171 1/2). Doorwerking naar plannen voor de ruimtelijke inrichting van stedelijke gebieden is nu beperkt. In dit verband is ook voor de leidinginfrastructuur goede ontsluiting van informatie rond aard en omvang van bodemverontreiniging van belang.

- **Borg doorwerking van de normering van de benodigde ondergrondse ruimte voor infrastructuur naar bovengrondse ruimtelijke inrichting**

7.2 Ruimtelijke ontwikkelingen

Bovengrondse en ondergrondse ruimtelijke ontwikkelingen hebben veelal impact op de drinkwaterinfrastructuur. Het kan dan bijvoorbeeld gaan om directe impact op productielocaties, de beschermbaarheid van winningen of noodzakelijke verplaatsingen van drinkwaterleidingen. Om maatschappelijke kosten en de impact op drinkwaterinfrastructuur te minimaliseren is het nodig dat drinkwaterbedrijven in een vroeg stadium worden betrokken bij planontwikkeling. Bij besluitvorming moeten alle werkelijke kosten voor drinkwaterinfrastructuur meegewogen worden.

- **Leg aan lagere overheden op om drinkwaterbedrijven vroegtijdig te betrekken bij ruimtelijke ontwikkelingen die impact kunnen hebben op de infrastructuur.**
- **Ruimtelijke ingrepen toetsen op basis van 'laagste maatschappelijke kosten'.**

7.3 Rechtspositie in de ondergrond

De Drinkwaterwet verplicht drinkwaterbedrijven om eenieder die daarom verzoekt en redelijk aanbod te doen voor de levering van drinkwater. Ook dienen zij de infrastructuur die daarvoor benodigd is aan te leggen en te onderhouden. Deze verplichtingen brengen met zich mee dat drinkwaterbedrijven de mogelijkheid moeten hebben om die infrastructuur aan te leggen, ook in situaties waar een grondeigenaar weigert om daaraan medewerking te verlenen. De procedure om in dergelijke situaties een gedoogplicht op te leggen dienen te worden vereenvoudigd.

- **Procedures om gedoogplicht op te leggen aan onwillige grondeigenaren vereenvoudigen voor de aanleg van infrastructuur voor drinkwaterproductie en transport**

8 Uitvoering/implementatie STRONG

Drinkwaterbedrijven hebben bij uitstek expertise over de ondergrond en belang bij de inzet daarvan in gebieden die voor drinkwater relevant zijn. Zij wensen een rol en formele positie bij de invulling van randvoorwaarden en de besluitvorming over activiteiten in de ondergrond in die gebieden. Drinkwaterbedrijven zijn het beste in staat om te beoordelen hoe de veiligstelling van de winningen geborgd kan worden, welke maatregelen/randvoorwaarden daarvoor nodig zijn en hoe de balans kan worden gevonden tussen beschermen van grondwater en benutten van de ondergrond.

Volgens de Drinkwaterwet heeft het drinkwaterbedrijf de taak om uitvoering te geven aan een duurzame drinkwatervoorziening nu, op lange(re) termijn en onder bijzondere omstandigheden. Onderdeel hiervan vormt een zekere verantwoordelijkheid voor de bescherming van de winningen. Om deze taak waar te kunnen maken is betrokkenheid van het drinkwaterbedrijf bij de implementatie en uitvoering van STRONG noodzakelijk.

Als mogelijke activiteiten van het drinkwaterbedrijf kan gedacht worden aan:

- 1 - partner van de overheid bij ontwikkelen benodigde kaders en sturingsinstrumenten
- 2 - leverancier van kennis en expertise over de ondergrond bij provinciale/gemeentelijke afwegingen binnen milieubeschermingsgebieden voor grondwater
- 3 - rol bij de uitvoering van het beschermingsbeleid en/of het beheer van de ondergrond.
- 4 - voor de infrastructuur kan het drinkwaterbedrijf optreden als initiatiefnemer voor gezamenlijke programmering en uitvoering vervanging.

- **Verken de mogelijkheden tot een rol van de drinkwaterbedrijven bij de implementatie en uitvoering van STRONG**
- **Verken vanuit het publieke belang mogelijkheden om samenwerking van netwerkbeheerders bij vervanging van leidingen en kabels te bevorderen**